

LARS DAHLE SOM SPRÅKFORSKER

av

OTTO CHR. DAHL

I de siste ni månedene av 1876 hadde Dahle permisjon fra sitt arbeid på presteskolen på grunn av sykdom. I en tidligere artikkel¹ har vi sett at han i den tiden leverte sine betydeligste arbeider i gassisk etnologi og folkeminneforskning. I den samme tiden skrev han også sine to første artikler om språklige problemer i gassisk. De ble trykt i «The Antananarivo Annual», et tidsskrift utgitt i Antananarivo av Londonermisjonens misjonærer 1875—1900 unntatt årene 1879 og 1880. Det karakteriseres best ved sin undertitel: «En samling av opplysning om Madagaskars topografi og naturfrembringelser, og dets folks skikker, tradisjoner, språk og religiøse tro.» Det kom ut med et hefte på vel hundre sider til hver jul. I dette tidsskriftet ble alle Dahles senere arbeider over språk- og kulturvitenskap trykt.

Den første av disse artiklene, som kom til jul 1876, har titelen «The Influence of the Arabs on the Malagasy Language: As a Test of their Contribution to Malagasy Civilisation and Superstition» (Arabernes innflytelse på det gassiske språk. Som et kjennemerke på deres bidrag til gassisk kultur og overtro). Han omtaler den allerede i en note i «Madagaskar og dets Beboere» 2. del med ordene: «...en under Arbeide værende Afhandling, som jeg paa Opfordring leverer til et engelsk Tidsskrift».²

Med de studier han hadde gjort i semittiske språk på forhånd skulle jo dette være et emne han hadde særlige forutsetninger for å ta opp. Senere kom to artikler til om samme emne, et lite supplement i 1878: «Names of the Malagasy Days of the Month» (Navnene på de gassiske dagene i måneden) og en

utførlig artikkel «'Sikidy' and 'Vintana': Half-Hours with Malagasy Diviners» (Sikidy og vintana, halvtimer med gassiske spåmenn) som ble fordelt over årene 1886/87/88.

I den første av disse artiklene påpeker han at navnene på ukedagene er arabiske. Det var påvist av andre allerede tidligere, men dette ser det ikke ut for at hverken Dahle eller andre på Madagaskar var klar over den gangen. Dernest viser han at månedsnavnene i Innlandet er arabiske. Det er imidlertid ikke de navnene som brukes på månedene på arabisk. Men gjennom sin lærer prof. J. P. Broch i Oslo hadde Dahle fått rådspurt autoriteten prof. Fleischer i Leipzig, og fått konstatert at det er stjernebildene i dyrekretsen som går igjen, og dermed hadde han også fått en nøkkel til sammenhengen mellom gassisk spådomskunst og arabisk astrologi. I supplementet to år senere er han også ved hjelp av Broch kommet til at navnene på de 28 dagene i månemånedene er den arabiske astrologis «månestasjoner».

Etter almanakken tar han fatt på hilsener, klædrakt, penger, musikk, bøker og skrift, og annet. En del av hans identifikasjoner er uten tvil riktige, men de fleste holder ikke for en moderne etterprøving. Hvis han hadde arbeidet seg gjennom lyd-korrespondansene innenfor ordene fra almanakken, ville han ha funnet fram til lydlovene for opptaking av arabiske ord i gassisk, og ville da ha kunnet skille ut en hel del av sine sammenstillinger som umulige. I gjengivelsen av de arabiske ordene i latinsk skrift, er det også mange unøyaktigheter som neppe alle kan skyldes trykkfeil. Mange gale identifikasjoner ville også ha vært unngått om han hadde hatt våre dagers kjennskap til andre indonesiske språk. Denne første artikkelen er derfor et av hans svakeste arbeider, men har allikevel meget stor betydning som det nybrott den er, og Dahle må ydes honnør for sin prestasjon ut fra de forutsetninger han dengang hadde.

«'Sikidy' and 'Vintana'» er også delvis et språklig arbeide om arabiske termini i spådomskunsten. Han retter her noen av sine feiltagelser i den første artikkelen, og han føyer til nye

identifikasjoner som for en stor del er riktige. Men meget mer er artikkelen en studie av gassisk spådomskunst og skjebnelære i funksjon. I samlearbeidet hadde han samarbeidet med L. Vig, som jo var Madagaskars første religionshistoriker. Artikkelen er et pionerarbeid på sitt spesielle område, og er til denne dag en av de viktigste kilder til vår viden om disse tingene.

I disse studiene over den arabiske innflytelsen i gassisk viste Dahle at han så en nær sammenheng mellom språkforskning og kulturforskning. I enda høyere grad ser en det i hans forskning over bantu-innslaget. Allerede i «Madagaskar og dets Beboere I» har han sin bantuhypotese i knopp. Etter å ha behandlet Imerinas vazimba-kultus sier han:

Det er . . . neppe overilet at antage, at *Wazimbaerne i Indlandet kun have været den sidst beseirede Levning af hele Øens afrikanske Urbefolkning*, der har været en med Wazumbaerne (d.v.s. Suaheljerne paa Afrikas Østkyst) beslægtet Stamme. Jeg beklager, at jeg endnu ikke har de fornødne Hjælpemidler til at undersøge nærmere Suahelisprogets Forhold til Madagaskarsproget, hvad jeg dog haaber inden ikke lang Tid at blive istand til. . . . Ligheden mellem de to Sprog vil vist indskrænke sig til nogle faa Levninger, som den undertvungne, med Suaheljerne beslægtede Stamme paa Madagaskar har efterladt sig, navnlig Navne paa Ting, som de indvandrende seierrige Stammer forefandt som eiendommelige for Øen, og for hvilke de derfor ikke selv havde noget Navn, . . . det er da særdeles rime ligt, at de Indvandrede beholdt Urbeboernes Benævnelser paa saadanne Haandteringer, som vare disse eiendommelige, o.a. Lign. . . Som man senere vil se, har jeg ogsaa allerede fundet enkelte saadanne Ord.³

De ordene han allerede da hadde funnet, er navn på husdyrene. I Antananarivo Annual 1883 tar han opp spørsmålet på nytt i artikkelen: «The Race Elements of the Malagasy, and Guesses at Truth with Regard to their Origin» (Raseelementene hos gasserne og gjetninger med hensyn til deres opprinnelse). Her hevder han at språket er «nest etter historien det beste kriterium for slektskap.»⁴ Samtidig understreker han det faktum at

likhet i grammatisk struktur. . beviser mer enn likhet i ordforråd gjør; og at i deres ordforråd er *kvaliteten* . . ofte mer talende enn *kvantiteten* av like ord.⁵

Han påpeker at selv om gassisk er beslektet med de malayisk-polynesiske språk, er der også mange elementer av annen opprinnelse. Hvorfra disse andre kommer, var enda ikke påvist. Dahle tror, sier han, at de er østafrikanske, men han kan enda ikke bevise det. Av afrikanske ord har han praktisk talt bare de samme som i «Madagaskar og dets Beboere». Det var altså ikke mer enn en arbeidshypotese han hadde, men han fikk rett.

Bare to år senere sto han på tryggere grunn. I 1885 kom artikkelen «The Swaheli Element in the New Malagasy-Englich Dictionary» (Swahili-elementet i den nye gassisk-engelske ordboken). Det året var Richardsons ordbok kommet ut, og i den hadde konsul Pickersgill føyd inn endel swahili paralleller. Antagelig har Dahles artikkel to år tidligere bidratt til å skjerpe interessen for dette. Dahle gjennomgår og vurderer så disse parallellene og føyer nye til. Under dette har han oppdaget et vanskelig problem: Hva er nye lånord fra swahili, og hva er urgamle bantuord i gassisk? Genialt hugger han gjennom den gordiske knuten: Handelstermini og navn på innførte varer er kommet med handelen og derfor lånord, men

så ofte som et gassisk ord med alminnelig utbredelse og som refererer seg til ting i det alminnelige dagligliv, finnes ikke bare i swahili men også i andre afrikanske språk, er det nesten sikkert at det ikke er blitt innført i gassisk gjennom swahili, men tilhører det opprinnelige afrikanske elementet i gassisk.⁶

Dahle påviser at svært mange av disse ordene er arabiske, og dermed lånord, men kommet til gassisk via swahili. Bare få er virkelige bantuord, men disse støtter Dahles hypotese. Naturligvis holder ikke alle identifikasjonene (Pickersgills og Dahles) her heller, og der blir få gamle bantuord blant dem. Allikevel blir det nok igjen til å gi tillit til at retningen er riktig. I en artikkel i Norsk Tidsskrift for Sprogvitenskap i 1954: «Le substrat bantou en Malgache» har jeg ut fra vår tids

kjennskap til Afrikas språk kunnet bygge videre på Dahles hypotese og ført bevis for riktigheten av den både ut fra ordforråd, fonetisk utvikling og grammatiske elementer. Bedre kan jeg ikke gi uttrykk for hvor høyt jeg setter Dahles originale pionerinnsett på dette område. Han hadde geniets blikk for i hvilken retning forskningen måtte gå, lenge før det var mulig å gå veien til endes.

Dahles omfangsrikste produksjon gjelder imidlertid gassisk som medlem av den malayisk-polynesiske språkfamilien. På dette området er det som regel ikke etymologi Dahle beskjeftiger seg med, men grammatiske spørsmål. Han unngår derfor de svakhetene som mangelen på eksakt metode i ordsammenligningen ga arbeidene med forholdet til arabisk og bantu. Når han behandler gassisk ut fra dets egen struktur og i forhold til søsterspråk, får han først riktig legge for dagen sin friskhet og uavhengighet til å finne veien gjennom problemene.

Den første av disse artiklene kom i 1876 i samme heftet som den om arabisk innflytelse. Den bærer titelen: «The 'Infix' in Malagasy: a Malayan Feature» (Infikset i gassisk, et malayisk trekk). Der påviser Dahle at infikser er i bruk i gassisk. Dette hadde ikke vært forstått tidligere. Dahle viser videre at disse infiksene hører hjemme i den språkgruppen som idag gjerne kalles den indonesiske, og særskilt i filippinerspråkene «som også gassisk synes å høre til».⁷ Slektskapet med indonesisk hadde andre påvist tidligere, men Dahle leverer her et nytt bevis for sammenhengen. Når det gjelder filippinerspråkene, gikk han for langt, men det er likevel verdifullt at han peker på likheter som vitterlig eksisterer. Materialet til å bedømme detaljene var dengang så lite at hans slutning er forståelig.

Han hadde allerede da planer om videre arbeid med slektskapsproblemet:

Jeg kan litt etter litt bli i stand til å ta opp andre spørsmål angående gassiskens grammatiske slektenskap med de malayiske språkene. Jeg har valgt *infikset* først fordi det gir klare beviser på malayisk grammatikk.⁸

Og han tilføyer meget riktig om grammatisk slektskap:

Dette er etter min mening en meget tryggere vei til å avgjøre spørsmålet enn bare en liste av ord som ligner på hverandre fra begge språkene. En slik liste tatt alene betyr svært lite som bevis på deres indre forhold til hverandre.⁸

Året etter, i 1877, begynner han en serie artikler under tittelen «Studies in the Malagasy Language» (Studier i det gassiske språk). I denne serien er det nettopp grammatiske spørsmål han behandler, dels ut fra gassiskens egen struktur, og dels i sammenheng med beslektede språk. Om «alminnelig struktur» sier han flg. meget sanne ord:

Med hensyn til dette siste punkt har der etter min mening inn-til denne tid vært altfor megen anstrengelse for å bringe gassisk grammatikk i overensstemmelse med reglene i europeiske språk, hvilket naturligvis ikke kan gjøres med dette språk med dets malayiske slektskap uten å tvinge det ned på en Prokrustes-seng, som kanskje kan være grei nok for den sønderlemmende og analyserende europeiske gransker av gassisk, men som likeså sikkert lemlester språket selv.⁹

Dahle vil altså streve for å forstå språket ut fra dets egen struktur, og det lyktes ham ofte, men ikke alltid.

Den første artikkelen i serien er «On Accentuation in Malagasy» (Om aksentuering i gassisk). Han prøver her å utrede aksentueringsproblemene ut fra en ren synkronisk betraktning av språket i dag. Der er mange riktige iakttagelser, men alle problemer lar seg i virkeligheten ikke løse uten et kjennskap til gassisk språkhistorie som først vår egen tid har nådd.

No. II som også står i samme nummer av tidsskriftet, er «On the Import of the Reduplication of Roots in Malagy, compared with that in other Languages» (Om betydningen av rotfordobling i gassisk sammenlignet med samme fenomen i andre språk). Her sammenligner han ikke bare med andre malayisk-polynesiske språk, men lar seg også inspirere av paralleller fra semittisk. De resultater han kom til, revolusjonerte den tids oppfatning av hva rotfordobling står for i gassisk, og er et av hans viktigste arbeider.

I 1878 kom «No. III. On the 'Inflection' of the Verb in Malagasy» (Om verbets «bøyning» i gassisk), den største, originaleste og mest omstridte av Dahles artikler. 'Inflection' har han satt i anførsel, for han pointerer at det ikke er bøyning men agglutinasjon, en betegnelse som var sterkt i skuddet på den tiden, mindre i vår tid da man har innsett at virkeligheten i språkernes verden er altfor mangfoldig til å passe inn i slike enkle klassifikasjoner.

I denne artikkelen setter Dahle seg radikalt opp imot den vanlige grammatiske terminologi der hvor han synes den ikke passer på gassisk, og lager sine egne termini, etter som han mener, ut fra språkets egen struktur. Dahle er den første som har innsett at gassisk (og de indonesiske språk i alminnelighet) har bare to modi: Imperativ og en til, som svarer til både indikativ, konjunktiv, infinitiv og partisipp i våre språk. At den gassiske imperativ også delvis svarer til optativ, ble Dahle imidlertid ikke klar. Den andre modus kalte han *pronunciative*, ettersom den brukes til en uttalelse i motsetning til et påbud,¹⁰ en betegnelse som ikke har slått igjennom, men som fortjener å brukes, ettersom formen spenner over så mye videre område enn et av de vanlige navnene lar formode.

I denne artikkelen gjør Dahle opprør mot bruken av betegnelse aktiv og passiv i gassisk. Isteden skjeler han mellom sejunktive og adjunktive verber. Sejunktive er de som ikke kan ha sin agens (den som utfører handlingen) suffigert til verbet. Det er de aktive verber. Adjunktive er de som har sin agens suffigert. Det er de som vanlig kalles passive og relative. Navnet *adjunctive* er ikke hans egen oppfinnelse, det er brukt av Griffiths i den «umulige» grammatikken Dahle studerte på utreisen.¹¹ Når Dahle opponerer mot passiven i gassisk, er det fordi han mener at formen i virkeligheten ikke er passiv. Han tar sitt utgangspunkt i at en gassisk passiv svært ofte må oversettes med aktiv i våre språk, og slutter at *betydningen* ikke er passiv. Men her gjør Dahle en feil. Han bedømmer ikke formene ut fra gassisk syntaks, men fra en betydningsmessig vurdering ut fra oversettelse til andre språk. Her forgår han seg altså

mot sin egen intensjon om å bedømme språket ut fra dets egenart. Men her er han formodentlig ledet vill av Griffiths, som sier: «Adjunktiven er *passiv* i form, men aktiv i betydning.»¹² Dahle har skrevet sitt adjunktiv-sejunktiv-system inn i sitt interfolierte eksemplar av W. E. Cousins's grammatikk,¹³ som han må ha fått tak i straks den kom ut i 1873. Det er derfor rimelig at han er kommet til det allerede i sine første år der ute. Bedømmer en imidlertid gassisk ut fra forholdet mellom subjekt og predikat, blir det klart at de her omtalte formene er aktive og passive, og at der dessuten er en tredje form som har fått det lite treffende navnet relativ. Denne siste kaller Dahle medium, men i virkeligheten er den helt forskjellig fra det vi ellers kaller medium. Imidlertid er han på vei mot en riktig definisjon av denne formen, som først har fått sin riktige forklaring av Johs. Johnson.¹⁴

Men artikkelen inneholder ellers mange verdifulle iakttagelser og forklaringer. I særlig grad gjelder dette de sammensatte prefiksene. Han former regelen: «en kombinasjon av hvilket som helst to eller flere handlinger er uttrykt ved en kombinasjon av deres respektive prefikser»,¹⁵ og påviser hvordan disse kombinasjonene utføres.

Neste hefte av tidsskriftet kom først i 1881. Det er det eneste i disse årene som ikke inneholder noen artikkel av Dahle. Til gjengjeld har det et angrep på Dahles teori om passivene fra den engelske misjonæren G. Cousins: «The Malagasy 'Passives'» (De gassiske passivene). Det er holdt i en meget respektfull tone. En forstår at Dahle var anerkjent som den store språkmann også av de engelske misjonærene. Forfatteren var bror av Dahles nærmeste medarbeider i bibelrevisjonen, W. E. Cousins. Det var imidlertid et dyktig angrep ut fra klare definisjoner av hva passiv er, og med en syntaktisk undersøkelse av formen i gassisken selv. «Den grammatiske konstruksjon skulle . . . tillates å avgjøre dette punkt,» sier han, og ikke en oversettelse.¹⁶

I 1882 svarer Dahle: «Once more on the Malagasy 'Passives'» (En gang til om de gassiske 'passivene'). Han står fast på

sitt standpunkt fra fire år i forveien, og holder seg til betydningen i oversettelse: «Jeg innser ikke at den aktive eller passive betydning av et gassisk verbum kan bevises i det hele tatt».17 Særlig tar han fatt på de passive imperativene, og påviser at de er helt forskjellige i betydning fra passive imperativer i latin og gresk.

I 1883 skrev han «A Postscript on the Malagasy 'Passives'» (En etterskrift om de gassiske 'passivene'). Han har i mellomtiden fått anledning til å studere spørsmålet i andre indonesiske språk. W. E. Cousins har appellert til prof. H. Kern i Leiden og dr. Rost i London. Kerns teori var at denne språkgruppen ikke har egentlige verber i vår forstand, det er partisipper eller verbalsubstantiver, og det siste hevdet også dr. Rost. Hos flere av tidens autoriteter finner Dahle støtte for denne teorien, og blir stående der. Han hevder at gassisk har ikke «virkelige passiver i den almindelige betydning av ordet», men innrømmer at «handlingen ses heller fra den passive enn den aktive siden».18

Dahle oppga altså endel av sine første posisjoner, men meningsutvekslingen var betydningsfull og åpnet øynene for at det gassiske verbum er annerledes enn det europeiske. Teorien om verbalsubstantiver er blitt hevdet av ledende språkmenn opp til våre dager. Men Dahles definisjon av «pronunciativ» kunne ha bevart både ham og andre fra ensidigheten i denne teorien. Den indonesiske ordklassen som betegner handlinger, har i pronunciativ en form som svarer både til vårt finite verbum, altså de direkte verbale former, og til den substantiviske infinitiv og til det adjektiviske partisipp. Språkgruppen har i det hele ikke det samme skarpe skille mellom substantiv og verbum som de indoeuropeiske språkene. Et verbum kan f.eks. være subjekt og et substantiv predikat. Og adjektivet er ikke et nomen adjectivum som i indoeuropéisk, men hører til verbalkategorien.

Men synspunkter som ligger så langt borte fra den latinske grammatikkens skjema, var helt utenkelig for 75 år siden. Det forsøket Dahle gjorde på å følge nye og originale linjer i be-

dømmelsen av gassisk grammatikk, var radikalt for sin tid. Det førte ikke fram på grunn av det vi i dag kan karakterisere som svikt i metode. Men ser vi Dahle på bakgrunn av hans tid, blir vi stående med beundring for den selvstendige og uredde forskeren.

I 1884 kom no. IV i serien «Studies in the Malagasy Language»: «On the Etymology of the Pronoun» (Om pronomenets etymologi). Dette er også en av Dahles store artikler. Som titelen sier er det et forsøk på sammenlignende studium. Hans ledende synspunkt er uttrykt slik:

en etymologisk undersøkelse av pronomene etter den komparative filologis prinsipper vil vise seg å være en av de sikreste veier til et lingvistisk resultat når det gjelder spørsmålet om det gassiske språks etnografiske slektskap.¹⁹

Det er et dyktig arbeid ut fra den tids forutsetninger, men forholdsvis lite av det har interesse i dag. Resultatene stemmer ofte ikke med nyere forskning. Men artikkelen er et vitnesbyrd om et stort kjennskap til beslektede språk for den tid. Og hans frodige fantasi til å stille fenomener sammen er et imponerende vitnesbyrd om mannen.

I 1887 kom de siste «Studies» med hele tre artikler. «No. V. The Compound Verbal Prefixes» (De sammensatte verbalprefiksene) er foranlediget ved en bokanmeldelse i Antananarivo Annual året før.²⁰ Ut fra en sammenligning mellom gassisk og malayisk i den anmeldte brosjyren antyder anmelderen (antagelig Sibree eller Baron) at Dahles teori om de sammensatte prefikser (fra 1878) kan dras i tvil. I denne artikkelen tar så Dahle på den bakgrunn sin teori opp til ny prøving. I 1878 var han kommet til sitt resultat bare ut fra gassisken selv. Nå påviser han at sammenligningen med malayisk så langt fra svekker teorien, men tvert imot bekrefter den, for det samme fenomenet er enda tydeligere i malayisk: ved kombinasjon av prefikser får man kombinasjon av ideer.

No. VI behandler «The Genitive Case of the Nouns» (Substantivenes genitiv-kasus). Her kunne han ha satt *Genitive Case* i gåseøyne, for han presiserer straks at eieformen i

gassisk ikke er en *casus genitivus* men en *status constructus*. I dette har han vesentlig rett. Forøvrig er hans synspunkter stort sett avlegse i dag når vi har fått bedre kjennskap til gassisk språkhistorie.

No. VII er om «The Preposition amy (aminy?)» (Preposisjonen amy). Her viser han, antagelig med rette, at den mest anvendte preposisjonen i gassisk, *amy*, slik som de fleste andre såkalte preposisjonene, er et substantiv med *a* foran. Dette *a* kaller Dahle og alle grammatikere helt til våre dager en preposisjon. Det vil nok være riktigere å anse det som et lokativt prefiks. Den rettskrivning som Dahle foreslo for preposisjonen *amy* som en konsekvens av sitt syn på den, er siden slått igjen. Til slutt i denne artikkelen gir Dahle uttrykk for sitt historiske syn på språkutvikling:

Ord er levende personligheter med sin egen historie, og det går aldri an å se på dem som om de var utgått fra Babel i går.²¹

Det siste fra Dahles hånd i samme nummer (det var det året han reiste fra Madagaskar) er en liten note på knapt en side: «The Malagasy Words for 'Fish' and 'Canoe' ('laoka' and 'lakana')» (De gassiske ordene for fisk og kano). Han prøver her å påvise etymologisk forbindelse mellom de to ordene, men som så ofte når det gjelder etymologi, drar han her for lettvinde slutninger.

Dermed har vi vært gjennom Dahles publikasjoner over vårt emne. I Dahles bibliotek finnes imidlertid også noen manuskripter til artikler som ikke er utgitt. En bærer titelen «Elements of a Grimm's Law for the Malagasy in its Relation to the Malayo-Polynesian Languages» (Elementer av en Grimms lov for gassisk i dets forhold til de malayisk-polynesiske språk). Den er tydeligvis skrevet i 1887 (muligens på hjemreisen), og tenkt til Antananarivo Annual, men er aldri blitt fullført. Han sier her at en nå bør begynne å søke etter lydlovene for «forandringene av malayisk-polynesiske ord i deres overgang til gassisk»,²² ellers blir sammenhengen «vag og utilfredsstillende».²³ Han vil nå «forsøke å sette opp noen *forsøksvise reg-*

ler»²⁴ og vil ta til hjelp det som er skrevet tidligere om emnet, og det har han god kjennskap til. Men han overvurderer ikke seg selv:

Jeg er ikke så innbilsk (eller heller så dum) at jeg tror jeg kan gjøre for gassisk det som Grimm gjorde for de indoeuropéiske språkene. Jeg er redd den gassiske Grimm ikke er født enda;²⁵

men han vil forsøke å gjøre noe av det forberedende arbeid. Han begynner så med den gassiske *k*, og lenger er han ikke kommet.

Det er beklagelig at ikke Dahle kom til å fullføre dette arbeidet. Hadde han det gjort etter den metode han anvendte på *k*-en, ville både han selv og andre ha kommet fram til grunnleggende resultater på dette område et halvt hundre år tidligere enn det skjedde.

Men det spørres om han hadde greidd å gjennomføre den nøkterne metoden han brukte her. I en annen uttrykt artikkel fra omtrent samme tiden, muligens samme året: «A Cosmopolitan Root-Group in Malagasy (Ra, La, Da, Za)» (En kosmopolitisk rotgruppe i gassisk) er han igjen mer spekulativ. Her går han ut over språkgruppens grenser og prøver å finne sammenheng når det gjelder uttrykk for lys og sitrende bevegelse i den semittiske, den indoeuropéiske og den malayisk-polynesiske gruppen. Dette er naturligvis helt hypotetisk og ubeviselig, og det er derfor ikke grunn til å beklage at han holdt denne artikkelen tilbake fra offentliggjørelse. Om sin intensjon sier han imidlertid:

Ettersom jeg tror på enheten av vår rase, bekjenner jeg at jeg dveler med velbehag ved hvert spor av den enheten hvor jeg så finner den: i skikker, i tradisjoner, i fysiske trekk eller i språk.²⁶

Her var Dahle mer misjonær i opposisjon mot rasefordommer, og kristen i tro på «Han lot alle folkeslag av ett blod bo over hele jorderike»,²⁷ enn nøktern språkforsker. Allikevel var han svært nøktern i bedømmelsen av sin egen innsats:

Det synes å være en bedrøvelig lov for menneskelig fremgang at sannheten når man ikke uten gjennom en serie av forsøk som alle inneholder mistak, men som alle allikevel kaster noe lys over emnet og bidrar sin del til det endelige resultat. Men *seierspalmen* tilhører ikke den *første* forsker, men den *siste*. . Og la det da være min fortjeneste at mitt var det *første*, om det enn kanskje var det minst viktige blant de mange.²⁸

Dahle fikk ikke seierspalmen for den endelige løsning av problemene i sin alminnelighet. Men når det gjelder infiksene, reduplikasjonen og de sammensatte verbalprefiksene kom han til de endelige resultater. Det samme kan sies om sammenhengen de gassiske spåmannstermini har med arabisk. Men på så mange andre punkter stakk han ut veiene for fremtidig forskning. Han var den første store språkforsker på gassisk område. De som hadde arbeidet før ham, hadde bare vært grammatikere og leksikografer, men hadde ikke sett de store sammenhenger i den grad som han. Vi som har arbeidet senere, står på Dahles skuldrer, og derfor er det langt fra riktig når han i sin beskjedenhet kaller sin innsats den minst viktige. På samme måten var han en nybrottsmann i kulturforskningen. Og selv om det er så at senere tider finner feil i hans løsningsforsøk, er det en riktigere karakteristikk av hans innsats enn det jeg nettopp siterte, når han slutter denne artikkelen med det latinske ordspråket: «Principium dimidium est totius»,²⁹ begynnelsen er halvparten av det hele.

NOTER

- 1 NOTM 1961 s. 79.
- 2 Madagaskar og dets Beboere II s. 155.
- 3 Ibid. I s. 83.
- 4 Antananarivo Annual no. VII 2. ed. s. 218.
- 5 Ibid. no. VII 2. ed. s. 218—19.
- 6 Ibid. no. IX s. 102—03.
- 7 Ibid. no. II 2. ed. s. 171.
- 8 Ibid. no. II 2. ed. s. 172.
- 9 Ibid. no. III 2. ed. s. 292.
- 10 Ibid. no. IV 2. ed. s. 485.

- 11 *David Griffiths*: A grammar of the Malagasy language, in the Ankova dialect. Woodbridge 1854, s. 108.
- 12 *Ibid.* s. 109.
- 13 *W. E. Cousins*: A concise introduction to the study of the Malagasy language as spoken in Imerina. Antananarivo 1873. (s. 12—13 i Dahles eksemplar.)
- 14 *Johs. Johnson*: Begyndelsesgrundene i gassisk grammatik for norske nybegyndere. Tananarive 1904. s. 20.
- 15 Antananarivo Annual no. IV 2. ed. s. 497.
- 16 *Ibid.* no. V 2. ed. s. 68.
- 17 *Ibid.* no. VI 2. ed. s. 191.
- 18 *Ibid.* no. VII 2. ed. s. 274.
- 19 *Ibid.* no. VIII 2. ed. s. 368.
- 20 *Ibid.* no. X s. 255: Etude comparative des langues Malgache et Malaise par le R. P. Jean, missionnaire à Madagascar (1884).
- 21 *Ibid.* no. XI s. 294.
- 22 Manuskriptet s. 6—7.
- 23 *Ibid.* s. 7.
- 24 *Ibid.* s. 8.
- 25 *Ibid.* s. 8—9.
- 26 Manuskriptet 3—4 siste side.
- 27 Ap.gj. 17,26.
- 28 Manuskriptet to siste sider.
- 29 *Ibid.* siste side.